

ความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

พันระกานต์ ยืนยง^{1*}

บทคัดย่อ

ความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นทักษะที่มีความจำเป็นสำหรับบุคคลในการคุ้มครองผู้บริโภค การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีความสัมพันธ์ และส่งผลต่อพฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่าง คือ อสม. อำเภอบางคล้า จำนวน 255 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า ระดับความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. อยู่ในระดับไม่เพียงพอ ($\bar{X}=2.02$, S.D. = 0.36) ในขณะที่พฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.11$, S.D. = 0.71) และพบว่าความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ($r=0.492$, $p\text{-value} < 0.001$) โดยความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคภาพรวมร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้ร้อยละ 24.2 ($R^2=0.242$, $F=80.59$) การเข้าใจ และการบอกต่อหรือสื่อสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้ร้อยละ 25.7 ($R^2=0.257$, $F=43.50$) ดังนั้น ควรการจัดการอบรมหรือกิจกรรมพัฒนาความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคให้กับ อสม. อย่างสม่ำเสมอ และพัฒนาความรู้ในกลุ่ม อสม. รวมถึงทักษะในการบอกต่อและสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคให้ประชาชนในชุมชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง เข้าใจง่าย และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

คำสำคัญ: ความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค, พฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, อสม.

¹ คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

*ผู้ประสานงาน e-mail: yy.phanthakan@gmail.com

**Consumer protection literacy affecting consumer protection behavior
of village health volunteers in Bang Khla District, Chachoengsao Province**

Phanthakan Yuenyong^{1*}

Abstract

Consumer protection literacy is an essential skill for protecting consumer rights. This descriptive study aimed to investigate the consumer protection literacy which related to and influenced consumer protection behavior among village health volunteers (VHVs) in Bang Khla District, Chachoengsao Province. The sample group consisted of 255 VHVs in Bang Khla District. Data were collected using a questionnaire and analyzed using descriptive statistics and inferential statistics, including Pearson's correlation coefficient and multiple regression analysis.

The results showed that level of consumer protection literacy among VHVs was insufficient ($\bar{X} = 2.02$, S.D. = 0.36), while their consumer protection behavior was at a good level ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.71). It was found that consumer protection literacy had a moderate positive correlation with consumer protection behavior ($r = 0.492$, $p\text{-value} < 0.001$). Overall consumer protection literacy could explain 24.2% of the variance in consumer protection behavior ($R^2 = 0.242$, $F = 80.59$). Specifically, understanding and the ability to communicate or share information about consumer protection together explained 25.7% of the variance in consumer protection behavior ($R^2 = 0.257$, $F = 43.50$). Therefore, it is recommended that regular training or activities be organized to improve consumer protection literacy among VHVs. Additionally, their literacy and communication skills related to consumer protection should be strengthened to ensure that community members receive accurate, clear, and effective information that is appropriate to the current context.

Keywords: Consumer protection literacy, Consumer protection behavior, Village health volunteers

¹ Faculty of Allied Health Science, Pathumthani University

² Sirindhorn College of Public Health Chonburi, Faculty of Public Health and Allied Health Sciences, Praboromarajchanok Institute

*Corresponding author e-mail: yy.phanthakan@gmail.com

บทนำ

กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดนโยบายการขับเคลื่อนการดูแลสุขภาพของชุมชน โดยมี อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นกลไกในการขับเคลื่อน อีกทั้งกำหนดให้มีบทบาทหลัก ในการส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูสุขภาพของคนในชุมชนให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน และชุมชน หนึ่งในการกิจสำคัญของ อสม. คือ งานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข¹ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชน เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนให้ได้รับความ ปลอดภัย และเป็นธรรมจากการบริโภคสินค้าและบริการ โดยการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข เป็นการดำเนินการที่จะป้องกัน แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพ ได้แก่ อาหาร เครื่องสำอาง วัตถุอันตราย เครื่องมือแพทย์ และบริการทางการแพทย์ โดยรัฐให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง²

ความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นทักษะที่สำคัญในการส่งเสริมให้ผู้บริโภคสามารถปกป้อง สิทธิของตนเองในสถานการณ์การคุ้มครองผู้บริโภคที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในปัจจุบัน เนื่องจากการซื้อขายสินค้าและบริการออนไลน์ที่เพิ่มขึ้น ผู้บริโภคยังขาดความตระหนักถึงสิทธิของตนเอง ในการเรียกร้องเมื่อพบปัญหาจากการซื้อสินค้าออนไลน์ เช่น สินค้าไม่ตรงตามที่โฆษณา หรือการหลอกลวง ทางการเงินโดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่มีปัญหาด้านการคุ้มครองผู้บริโภคเกิดขึ้นในหลายแง่มุม เช่น การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม³

การคุ้มครองผู้บริโภคมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูล และบริการ เช่น ชุมชนชนบท ทำให้ อสม. มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครอง ผู้บริโภคให้กับชุมชน⁴ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ใกล้ชิดกับประชาชนและสามารถส่งเสริมความตระหนัก รู้เกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภค รวมถึงการส่งต่อข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนสามารถตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์และบริการด้านสุขภาพที่มี คุณภาพได้ นอกจากนี้ อสม. ยังสามารถแจ้งเตือนประชาชนเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้ มาตรฐาน การส่งเสริมให้ อสม. มีความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค จึงส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ด้านสุขภาพมากยิ่งขึ้น⁵

แม้กระทรวงสาธารณสุขจะกำหนดบทบาทของ อสม. ให้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดูแล สุขภาพชุมชนอย่างครอบคลุม โดยเฉพาะในการกิจด้านการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข ซึ่งครอบคลุม ทั้งการให้ความรู้ การเฝ้าระวัง และการแจ้งเตือนเกี่ยวกับสินค้าและบริการสุขภาพที่อาจเป็นอันตราย อย่างไร ก็ตาม พบว่าองค์ความรู้หลายประการที่ยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอ เช่น การประเมินบทบาทและ ประสิทธิภาพของ อสม. ที่แสดงให้เห็นถึงระดับความรู้ ความเข้าใจ และทักษะความรู้ด้านการคุ้มครอง ผู้บริโภค จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และความสามารถของ อสม. ด้านการ คุ้มครองผู้บริโภคในบริบทปัจจุบัน รวมถึงการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมศักยภาพ อสม. ในการเป็นผู้นำ

ด้านการให้ข้อมูลและการเฝ้าระวังความปลอดภัยในการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพและการบริการทางการแพทย์ให้กับประชาชน เพื่อให้สามารถดำเนินภารกิจในบทบาทนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค และพฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค กับพฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อศึกษาความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาระดับความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคที่สัมพันธ์ และส่งผลต่อพฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ของ อสม. อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้คือ อสม. อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 751 คน

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของ Krejcie และ Morgan⁶ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% กำหนดสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร (p) 0.5 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 255 คน ทำการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอนได้แก่ การสุ่มแบบสัดส่วนตามตำบลที่ปฏิบัติงานของ อสม. และทำการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากจนได้กลุ่มตัวอย่างจนครบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามออนไลน์ google form ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามคุณลักษณะส่วนบุคคลแบบเลือกตอบและเติมคำ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การสมรส การศึกษา รายได้ ประสบการณ์ปฏิบัติงาน อสม. จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. จำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วย 5 ด้าน⁷ ดังนี้ การเข้าถึง การเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค การติดต่อ/ซักถาม การตัดสินใจ และการบอกต่อหรือสื่อสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นแบบวัดประมาณค่า (Likert scale) 4 ระดับ ได้แก่ ทำได้ง่ายมาก = 4 คะแนน ทำได้ง่าย = 3 คะแนน ทำได้ยาก = 2 คะแนน ทำได้ยากมาก = 1 คะแนน และแบ่งระดับของการประเมินด้วยวิธีกำหนดจุดตัด (cut point) โดยจำแนกเป็น 4 ระดับ⁸ คือ ระดับไม่เพียงพอ คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.40 ระดับมีปัญหา คะแนนเฉลี่ย 2.41 – 2.99 ระดับเพียงพอ คะแนนเฉลี่ย 3.00 – 3.59 และระดับดีเยี่ยม คะแนนเฉลี่ย 3.60 – 4.00

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบวัดประมาณค่า (Likert scale) 5 ระดับ ได้แก่ ทุกครั้ง บ่อยครั้ง บางครั้ง นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยปฏิบัติ โดยแบ่งระดับคะแนนเฉลี่ย

พฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. เป็น 3 ระดับ มีเกณฑ์ ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 3.68 - 5.00 คือ พฤติกรรมระดับดี คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.67 คือ พฤติกรรมระดับปานกลาง และคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 คือ พฤติกรรมระดับไม่ดี

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของข้อความถามกับ วัตถุประสงค์ ด้วยวิธี Index of item-objective congruence (IOC) แล้วนำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขตาม ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยได้ค่า IOC เท่ากับ 0.98 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ในกลุ่ม อสม. ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรม ตำราสำเร็จรูป คำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามส่วนที่ 2 และ 3 เท่ากับ 0.81 และ 0.89 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แล้ว ผู้วิจัยขออนุญาตเก็บข้อมูล จากสาธารณสุขอำเภอบางคล้า และผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ในอำเภอ บางคล้า โดยประสานให้ผู้รับผิดชอบงานสุขภาพภาคประชาชนของแต่ละ รพ.สต. ส่ง link และ QR code ของแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการสุ่มแล้ว ซึ่งแจ้งรายละเอียดของโครงการวิจัย วัตถุประสงค์ ประโยชน์ของโครงการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ความเสี่ยง มาตรการรักษาความลับ ผ่านหน้า เอกสารออนไลน์ โดยเอกสารดังกล่าวจะไม่มีช่องให้ลงนามหรือระบุชื่อของผู้ให้ข้อมูล เว้นแต่การกด ตอบรับยินดีเข้าร่วมการวิจัย อย่างไรก็ตาม หาก อสม. ไม่สามารถตอบแบบสอบถามออนไลน์ได้ จะมีการ นำส่งแบบสอบถามเพิ่มเติมในรูปแบบกระดาษแทน

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา เอกสารรับรองเลขที่ 099/2566 ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2566 จากนั้นผู้วิจัยจึงเริ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมวิจัยทราบถึงวัตถุประสงค์การวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล และชี้แจงสิทธิการเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ รวมทั้งแจ้งว่าข้อมูลจะได้รับ การเก็บรักษาเป็นความลับและจะนำเสนอข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล ระดับความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค และระดับ พฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค และพฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient)

3. วิเคราะห์ความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. โดยใช้สถิติถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression) แบบ Stepwise

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

คุณลักษณะส่วนบุคคลของ อสม. อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 81.60 อายุเฉลี่ย 58.15 ปี อายุสูงสุด 82 ปี อายุต่ำสุด 28 ปี สถานภาพสมรส ร้อยละ 62.40 ส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษา/ประถมศึกษา ร้อยละ 53.73 รายได้เฉลี่ย 6,057.20 บาท สูงสุด 90,000 บาท และต่ำสุดคือไม่มีรายได้ ประสบการณ์การทำงานเฉลี่ย 16.61 ปี โดยประสบการณ์การทำงานสูงสุด 48 ปี และต่ำสุด 1 ปี รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	47	18.40
หญิง	208	81.60
อายุ		
25 – 34 ปี	28	3.10
35 – 44 ปี	23	9.00
45 – 54 ปี	51	20.00
55 – 64 ปี	95	37.30
65 ปีขึ้นไป	78	30.60
สถานภาพการสมรส		
โสด	38	14.90
สมรส	159	62.40
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	58	22.70
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้ศึกษา/ประถมศึกษา	137	53.73
มัธยมศึกษา / ปวช./ ปวส	102	40.00
ปริญญาตรีขึ้นไป	16	6.27

คุณลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้		
น้อยกว่า 5,000 บาท	147	57.60
5,001 – 10,000 บาท	76	29.80
10,001 – 15,000 บาท	17	6.70
15,001 บาทขึ้นไป	15	5.90
ประสบการณ์การเป็น อสม.		
1 – 10 ปี	98	38.40
11 – 20 ปี	73	28.60
21 – 30 ปี	54	21.20
31 – 40 ปี	27	10.60
41 – 50 ปี	3	1.20

2. ความรอบรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

ความรอบรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับไม่เพียงพอ ($\bar{X} = 2.02$, S.D. = 0.36) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการเข้าถึงข้อมูลด้านคุ้มครองผู้บริโภค ($\bar{X} = 2.06$, S.D. = 0.45) รองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจที่ต้องเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค ($\bar{X} = 2.05$, S.D. = 0.40) และ การโต้ตอบ ชักถาม เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ($\bar{X} = 2.00$, S.D. = 0.39) ตามลำดับ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความรอบรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา (n = 255)

ความรอบรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การเข้าถึงข้อมูลด้านคุ้มครองผู้บริโภค	2.06	0.45	ไม่เพียงพอ
การเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค	1.98	0.42	ไม่เพียงพอ
การโต้ตอบ ชักถาม เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค	2.00	0.39	ไม่เพียงพอ
การตัดสินใจที่ต้องเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค	2.05	0.40	ไม่เพียงพอ
การบอกต่อหรือสื่อสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค	2.00	0.37	ไม่เพียงพอ
ภาพรวม	2.02	0.36	ไม่เพียงพอ

3. พฤติกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

พฤติกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. อำเภอบางคล้า ภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ หลีกเลี่ยงการเลือกซื้อ หรือ เลือกใช้ผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่มีฉลากรับรองจากคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.94)

และแนะนำการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีฉลากรับรองจากคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.81) สำหรับข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สามารถร้องเรียนหรือแจ้งปัญหากับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกรณีที่พบปัญหาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการ ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 1.38) รายละเอียดแสดงในตารางที่ 3 ทั้งนี้พฤติกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. ร้อยละ 76.90 อยู่ในระดับดี ร้อยละ 21.20 อยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 2.00 อยู่ในระดับไม่ดี

ตารางที่ 3 คะแนนเฉลี่ยและระดับพฤติกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. รายข้อ (n = 255)

หัวข้อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับพฤติกรรม
1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ หรือบริการสุขภาพก่อนซื้อหรือใช้บริการ	4.14	0.93	ดี
2. ตรวจสอบฉลากผลิตภัณฑ์สินค้าก่อนตัดสินใจซื้อ	4.38	0.88	ดี
3. ศึกษารายละเอียดของสินค้า และบริการก่อนใช้ หรือแนะนำผู้อื่น	4.21	0.94	ดี
4. สามารถให้คำตอบหรือหาคำตอบได้ เมื่อมีผู้สงสัยเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค	3.85	0.96	ดี
5. สังเกตหรือสำรวจภาชนะบรรจุภัณฑ์ก่อนการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์	4.40	0.84	ดี
6. หลีกเลี่ยงการเลือกซื้อ หรือเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่มีฉลากรับรองจากคณะกรรมการอาหารและยา (อย.)	4.43	0.94	ดี
7. แนะนำการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีฉลากรับรองจากคณะกรรมการอาหารและยา (อย.)	4.43	0.81	ดี
8. ทราบว่าต้องดำเนินการอย่างไร หากพบว่าผลิตภัณฑ์ที่ซื้อมามีสภาพผิดปกติ เช่น เนื้อมีกลิ่นหรือโหลขึ้นมีสีเปลี่ยนจากเดิม	3.84	1.32	ดี
9. อ่านข้อมูลผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์อย่างระมัดระวังทุกครั้งที่ซื้อ เพื่อให้เข้าใจส่วนประกอบ วิธีใช้ และความปลอดภัยของสินค้า	4.40	.87	ดี
10. มีการอ่านรีวิวและความคิดเห็นจากผู้อื่นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการที่สนใจ เพื่อรับข้อมูลจากผู้ใช้งานจริง	4.13	0.98	ดี
11. มีการติดตามการใช้งานสินค้าหรือบริการที่ซื้อ เพื่อความคุ้มครองและการรับประกันเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการ	4.06	0.96	ดี
12. มีแนวทางการใช้ครั้งเดียวเมื่อซื้อสินค้าหรือบริการออนไลน์ เพื่อป้องกันการโกงและการละเมิดความเป็นส่วนตัว	3.67	1.24	ปานกลาง
13. มีการเปรียบเทียบราคาและข้อเสนอพิเศษจากหลายร้านค้า หรือผู้ให้บริการเมื่อต้องการซื้อสินค้าหรือบริการ	4.14	0.98	ดี

หัวข้อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับพฤติกรรม
14. มีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีฉลากรับรองจากคณะกรรมการอาหารและยาเท่านั้น	4.40	0.87	ดี
15. สามารถร้องเรียนหรือแจ้งปัญหากับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกรณีที่พบปัญหาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการ	3.31	1.38	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยภาพรวม	4.11	0.71	ดี

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

ความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. อำเภอบางคล้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.492$, $p < 0.01$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การเข้าถึงข้อมูลด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ($r = 0.398$, $p < 0.01$) และการได้ตอบ/ ชักถาม เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ($r = 0.405$, $p < 0.01$) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่การเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ($r = 0.467$, $p < 0.01$) การตัดสินใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ($r = 0.455$, $p < 0.01$) และการบอกต่อหรือสื่อสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ($r = 0.479$, $p < 0.01$) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค กับพฤติกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ($n = 255$)

ความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค	พฤติกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภค		ระดับความสัมพันธ์
	r	p - value	
การเข้าถึงข้อมูลด้านคุ้มครองผู้บริโภค	0.398**	< 0.01	ต่ำ
การเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค	0.467**	< 0.01	ปานกลาง
การได้ตอบ ชักถาม เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค	0.405**	< 0.01	ต่ำ
การตัดสินใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค	0.455**	< 0.01	ปานกลาง
การบอกต่อหรือสื่อสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค	0.479**	< 0.01	ปานกลาง
ภาพรวม	0.492**	< 0.01	ปานกลาง

ความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคที่ส่งผลต่อพฤติกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Stepwise พบว่าภาพรวมความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้ร้อยละ 24.2 ($R^2 = 0.242$, $F = 80.59$) ในขณะที่การเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค และการบอกต่อหรือสื่อสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้ร้อยละ 25.7 ($R^2 = 0.257$, $F = 43.50$)

โดยพบว่าการเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมสุขภาพด้านการคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -0.248, p < 0.01$) การบอกต่อหรือสื่อสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -0.295, p < 0.01$) รายละเอียดแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความรอบรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภค (n = 255)

ความรอบรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค	b	SE	Beta (β)	t	p-value
ภาพรวม	-0.964	0.107	-0.492	-8.978	< 0.01
Constant = 6.069, $R^2 = 0.242$, $R^2_{adj} = 0.239$ SEE = 0.621, $p < 0.01$					
การเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค	-0.560	0.138	-0.248	-3.055	< 0.01
การบอกต่อหรือสื่อสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค	-0.422	0.154	-0.295	-3.634	< 0.01
Constant = 6.083, $R^2 = 0.257$, $R^2_{adj} = 0.251$ SEE = 0.616, $p < 0.01$					

อภิปรายผลการวิจัย

ความรอบรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความรอบรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อยู่ในระดับไม่เพียงพอ อาจเนื่องมาจาก อสม. มีการปฏิบัติงานที่หลากหลาย ทำให้ไม่สามารถพัฒนาตนเองในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้อย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า อสม. ยังไม่ได้รับการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในงานคุ้มครองผู้บริโภค และความรอบรู้ด้านสุขภาพอย่างเพียงพอ^{9,10} อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า อสม. สามารถการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะข้อมูลด้านการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อมุ่งเน้นให้เป็นผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลงสุขภาพ¹¹

2. พฤติกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี เนื่องจาก อสม. มีประสบการณ์การทำงานมาเป็นเวลานาน มีการสื่อสารและส่งต่อข้อมูลกับบุคลากรทางการแพทย์อย่างสม่ำเสมอ ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลทางด้านสุขภาพได้อย่างทั่วถึง อีกทั้ง อสม. ยังมีหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชน อีกทั้งเป็นแบบอย่างด้านสุขภาพในการคุ้มครองผู้บริโภคของประชาชนในพื้นที่ จึงมักแสวงหาข้อมูล และมีพฤติกรรมสุขภาพในการดูแลตนเองอย่างถูกต้อง เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้ประชาชนยอมรับนับถือ¹²⁻¹⁴

3. ความรอบรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา อาจเนื่องมาจาก อสม. มีการรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารรวมถึงสามารถตัดสินใจนำความรอบรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคไปบอกต่อหรือสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดพฤติกรรมและผลลัพธ์สุขภาพในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ดี สอดคล้องกับ

การศึกษาที่พบว่า อสม. เป็นบุคลากรด้านสาธารณสุขที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพความรู้ ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ ผ่านการอบรมตามหลักสูตรพื้นฐาน หรือความรู้เฉพาะในการดูแลผู้ป่วยทั้งโรคไม่ติดต่อ โรคติดต่อ รวมถึงการคุ้มครองผู้บริโภคจากบุคลากรด้านสาธารณสุข¹⁵ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า อสม. สามารถเข้าถึงช่องทางข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ในบทบาทการให้ความรู้ และการส่งเสริมสุขภาพ ก่อนการปฏิบัติงาน และยังได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการเชื่อมโยงความรู้ แรงจูงใจ และความสามารถระดับบุคคลในการเข้าถึง เข้าใจ และนำข้อมูลสุขภาพไปใช้อย่างเหมาะสม¹⁶

4. ความรอบรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในภาพรวมส่งผลต่อพฤติกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของ อสม. เช่นเดียวกับการเข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค และการบอกต่อหรือสื่อสารเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค เนื่องจาก อสม. ต้องเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน ทำให้ต้องมีความเข้าใจเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค รวมถึงการบอกต่อเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ต้องมีการดำเนินการควบคู่กัน สอดคล้องกับการศึกษา ที่พบว่าความรอบรู้ด้านสุขภาพมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของ อสม. ผลักดันให้เกิดการพัฒนาเป็น อสม. เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹⁷ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าความรอบรู้ด้านสุขภาพนั้นถือว่าเป็นทักษะด้านต่าง ๆ ของบุคคล เกี่ยวกับความรู้ แรงจูงใจในการเข้าถึง เข้าใจ และการประยุกต์ใช้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพตนเองทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟู และการรักษาพยาบาล เพื่อคงพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องและคุณภาพชีวิตที่ดี การพัฒนาและส่งเสริมให้ประชาชนมีระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพสูงขึ้น¹⁸ และพบว่าความรอบรู้ด้านสุขภาพ สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมสุขภาพได้ ความรอบรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้องเพิ่มขึ้นจึงทำให้พฤติกรรมสุขภาพดีขึ้นด้วย¹⁹

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ หรือ รพ.สต. ควรดำเนินการจัดอบรม หรือจัดกิจกรรมพัฒนาความรอบรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคให้กับ อสม. อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะด้านการเข้าถึง การเข้าใจเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคที่ถูกต้อง ทักษะในการบอกต่อและสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคให้ประชาชนในชุมชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเข้าใจง่าย ตลอดจนส่งเสริมให้ อสม. ใช้สื่อเทคโนโลยีในการเผยแพร่ข้อมูลด้านการคุ้มครองผู้บริโภคผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้การเข้าถึงข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและพัฒนากิจการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เช่นเดียวกับการพัฒนาความรอบรู้ในกลุ่ม อสม. และการได้ตอบ/ซักถาม เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการสื่อสารด้านสุขภาพที่ดีให้กับประชาชนในพื้นที่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. นิภาวรรณ รัชโทมาศ. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขของ อ.พระพรหม จ.นครศรีธรรมราช [สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ.]. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; 2561.
2. รุ่ง มาสีก. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ 2566; 3(2): 28-38.
3. สภาก่อตั้งของผู้บริโภค. นโยบายจากสภาผู้บริโภค ปี 67 [อินเทอร์เน็ต]. 2568. [เข้าถึงเมื่อ 19 เมษายน 2568]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.tcc.or.th/22policies-2567/>
4. นิรมล วงษ์ดี. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคล ความรอบรู้ด้านสุขภาพในการคุ้มครองผู้บริโภคและพฤติกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอำเภอ บางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครนายก 2567; 4(2): 1-12.
5. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. การอบรมความรู้ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุข. วารสารสุขภาพชุมชน 2562; 14(2): 78-90.
6. Krejcie RV, Morgan DW. Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement 1970; 30(3): 607 – 610.
7. World Health Organization (WHO). Health literacy: The solid facts. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2013.
8. ขวัญเมือง แก้วคำเกิง. ความรอบรู้ด้านสุขภาพ : เข้าถึง เข้าใจ และการนำไปใช้ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อมรินทร์, 2561
9. อภิชาติ สบายใจ, เอมอัชฌา วัฒนบุรานนท์, วัลลภ ใจดี, สุนิสา แสงจันทร์. ความรอบรู้ด้านสุขภาพกับการปฏิบัติงานด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตสุขภาพที่ 6: ความรอบรู้ด้านสุขภาพกับการปฏิบัติงานด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตสุขภาพที่ 6. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข 2567; 34(2): 58-71.
10. ชาญชัย บุญเชิด, โสธรา อนุกุลประชา. ผลของการให้ความรู้ด้านคุ้มครองผู้บริโภคโดยใช้หอกระจายข่าวหมู่บ้านในเขตพื้นที่ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร. วารสารสาธารณสุข และสุขภาพศึกษา. 2564; 1(3): 34-47.
11. สาริต เจริญพงษ์. ความรู้และพฤติกรรมทางสุขภาพด้านคุ้มครองผู้บริโภคของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดลำพูน. วารสารการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ 2566; 3(1): 110-124.

12. ณัฐพล ผลโยน. การพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ และพฤติกรรมสุขภาพด้านการใช้ยาอย่างสมเหตุผลของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. วารสารโรงพยาบาลสกลนคร. 2566; 26(1): 89-100.
13. จุฑาภรณ์ สว่างเมฆ. ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หมู่บ้านปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต้นแบบจังหวัดกระบี่. วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชน. 2565; 6(3): 121-129.
14. เบญจวรรณ บัวชุม. ความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลป่าจี่ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย. วารสารวิชาการกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ 2563; 16(3): 49-58.
15. พัดชา คุณวุฒิ. ความสัมพันธ์ ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพ กับพฤติกรรมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.). วารสารวิชาการ วิจัย และนวัตกรรม มสธ. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) 2566; 3(2): 94-106.
16. คารุง เยาวกุล, ปาจริย์ อับดุลลาฮาซิม, นิภา มหารัษฎพงศ์. ความรู้ด้านสุขภาพ ต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตสุขภาพ ที่ 6. วารสารวิจัย และ พัฒนาระบบสุขภาพ 2565; 15(1): 257-272.
17. สุวรรณ หล่อโลหการ, ประพรศรี นรินทร์รักษ์. ความรู้ด้านสุขภาพพฤติกรรมสุขภาพ และคุณภาพ ชีวิตของ อาสาสมัครสาธารณสุข จังหวัดภูเก็ต. วารสารวิชาการสาธารณสุข 2564; 30(Supplement 3): 414-422.
18. นิพิฐพนธ์ แสงด้วง. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของความรู้ด้านสุขภาพที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดแพร่. [สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ.]. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; 2562.
19. สุชาดา วงศ์สวัสดิ์, รสสุคนธ์ พิไชยแพทย์. ปัจจัยส่วนบุคคล และความรู้ด้านสุขภาพ ที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ ของบุคลากรสายสนับสนุนวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม 2566; 7(7): 193-204.